

hom hedificar un gran castell». No sé bé què pensar-ne, si bé el context, que ens priva de seguir *AlcM* quan pensa en *fleuma* o *beluma* ['espurna'], fa pensar en *brèdola*; sospitar-hi un error de lectura per **blènula* o **blènua* (-*uva*) fóra més raonable pel sentit. —⁵ Aquesta desviació amb *á* s'explica d'una banda com a contracop de la importància del derivat en -*at*; i alhora pel fet que, judicant per aquest, el mot deu tenir també a Mallorca el sentit de 'balustre de barana'. Heus ací, en efecte, com usa l'Arxiduc Salvador aquest mot: «un balconet de pedra de Santanyí, que amb un +*brandolat* vei, de Palma, vaig fer construir cap a sa part de s'hort», «dins es quarto de sa torre hi ha una escaleta de caragol amb *brandolat* de taronger, que du an es quarto de dalt» (pp. 39, 54). Amengual registra tant *embrandolat* (-*d*) com *brandolat*. *DAG*. *brandolat* «passamà de brèndoles que es posa a les escales, balcons». —⁶ Acció que no sorprèn de veure més forta a les Balears, puix que en mossàrab *barana* restà en la forma *baranda* (veg. *barandat*, etc.). Que hi pugui haver hagut també algun contacte amb la família germànica BRAND (veg. ací BRANDAR), l'etimologia en què havia pensat per a *brèndola* Moll el 1928 (*AORBB* I, 214) ha de ser, si de cas, amb caràcter més local i secundari. Llevat pel que fa a un «*brandolera*: làmpara grande de la iglesia» que recollí Pol (p. 11) a la Vall d'Aneu. —⁷ Que el radical fos BHEREDH- (Pok.) o *BHRETÓ- (Kluge-Mitzka) té poca importància per al romanista.

BREGAR, pròpiament 'rompre', d'on 'batre una fibra vegetal' i 'rebregar', amb el seu derivat *brega* 'renyina, disputa', mot comú amb les veïnes llengües romàniques, provinent del gòtic BRIKAN 'trencar' (cf. al. *brechen*, angl. *break*, etc.). □ 1.ª doc.: Sembla aparèixer ja en dos textos del S. XIV; de *brega*, sempre més freqüent, 1310, i d'aquest i *bregós*, *breguejar* i *bregadora* abunden ja els exs. del S. XIV o c. 1400.

Del verb *bregar* poc freqüentat pels autors i molt desatès per la tradició lexicogràfica ['renyir, disputar', «batre lo cànem o lli», Lab., 1839, Belv., 1803] no se n'assenyalen exs. fins als escrs. Renaix., si bé deu ser el que figura en el *Torcimany* (fi S. XIV) d'Aversó, 660.11;¹ en el sentit de 'frotar refregar' («sien-ne *bregades* les plantes dels peus»), *AlcM* en cita un cas en un text medieval (*Tr. dels Pobres*) que es creu del S. XIV. I pertany de tota manera al llenguatge dels millors i més tradicionals escriptors de la Renaixença, com Verdaguier, N. Oller (*DBal.*), Joan Alcover, Massó i Torrents i Milà i Fontanals: «mon car fill, dels fets d'armes prou t'he ensenyat: / vés a *bregar* ab moros, jamay ab franchs», *Pros Bernat*, v. 234. Aviat tendí a especialitzar-se, en català com en les llengües germanes (fr. *broyer* 'triturar, moldre', oc. *bregar* —pocs exs. també i, en part, dubtosos, en l'època trobadoresca—, cast. *bregar*), en sentits secundaris i peculiars ('fregar fortament', 'maurar la roba posada en sabó'), sobretot el de 'batre el cànem,

lli, etc., amb les bregadores (per separar-ne la canemuaix), amb el qual apareix sobretot en la variant *bergar* o *bargar*: aquesta més generalment amb a analògica, fins i tot en el català pallarès i dels Pirineus centrals (*bargà 'l cànem*, Estaon i Esterri de Cardós, el cpt. *bassabargar* a Vall Ferrera, 1932-4); també *estar molt bregat en una feina*, *en les marxés*, etc. és un ús molt viu i de vells escriptors.

Com que sempre han estat els derivats els que s'han mantingut més vivaços i freqüentats, convé prendre aquests de seguida en consideració. *Brega* és freqüentíssim ja en els millors clàssics dels Ss. XIV-XV, el *Tirant*, Muntaner («per paor que *brega* no n'exís», cap. 179). B. Metge; ja en un doc. cancelleresc de 1310 («metrien en gran *brega* tots los reys d'Espanya», Finke, *Acta Ar.* II, 777), i molts més en els *DAG*. i *AlcM*; als quals podem encara afegir St. Vicent Ferrer: «—Franchs som, e no som catus de nengú—; axí la *bregua* és mesclada; Jhesú Christ los mostrà que no eren franchs, mas esclaus ---» (*Quaresma*, 68.31).² *Bregós* 'bregador, contenciós, amic de conteses' era un terme predilecte d'Eiximenis (exs. d'ell i del S. XV en *DAG*. i *AlcM*). *Breguejar* en un poeta de mj. o princ. S. XV (*DAG*.), en Jaume Roig i Isabel de Villena (*AlcM*); i el substantiu *bregadores* per a les del cànem ja es documenta sovint en els Ss. XV i XVI, des de docs. de 1410. Per al grup de *bregada* (*bergada*), *bergant* (*brigada*), etc., veg. supra, l'article BERGANT.

Hi ha gran comunitat de formes i accs. amb els parlars occitans: des del provençal (*bregà*, *brego*, *bargo*, *TdF*) fins al gascò, sovint amb variants i especialitzacions iguals a les nostres: aran. *bargà*, Comenge «*bargado*; *bargà*: broyer», «*bargade*: poigné», «*abargaderà*: mettre en poigné», «*empoigner*» (Dupleich, Sant Gaudens). Des del català o dels dos vessants pirinencs el mot s'ha transmès a diversos llenguatges veïns: segurament al sard (no sembla que MLWagner, *Die festländ. ital. Einflüsse*, *ARom.* XVI, 1932, tingui raó en dubtar); i en tot cas al basc: *bargatu* «agamar el lino», sul. i bazi. *barga* «agmadera», sul. *bargari* «femme qui travaille le lin» (Azkue), i guip.-bisc. *garba*, *kharba* per al cànem (amb metàtesi, com *gabe* < *bage*, Schuchardt, *Museum* X, 398). La diftongació ultrancera que registrem en el murc. i and. *briega* (GSoriano; G. Sachs, *RFE* XXII, 77) fa pensar que es tracti també de formes manllevades de la nostra llengua; cf., de tota manera, el que dic del conjunt de les formes castellanen en el DCEC, s. v. *bregar*.

No hi ha dubte sobre l'origen germànic. En tot cas es tracta d'un germanisme autòcton, en fr. *broyer* 'triturar, moldre' [S. XIII], oc. i cat. *bregar*, segurament també en l'alt-it. *sbregar* 'esqueixar, partir', que s'estén des de Lombardia fins al Vènet i d'aquest fins a les Marques; Gamillscheg (*R. Germ.* I, 386; *RFE* XIX, 239) tendeix a posar en fort dubte l'autoc-tonisme en castellà, i potser no li manca raó, tenint en compte la pobresa o absència d'accs. materials en castellà, on la idea de 'brega', 'acció de maldar', ha predominat sempre molt més i amb més matis afectiu